

SEKRETARIAT DYREKTORA
INSTYTUTU NAUK PRAWNYCH
UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

12.12.2019
L. 01 54021 2019
W PLYNEŁO

UNIWERSYTET GDAŃSKI
WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
Katedra Prawa Karnego Materialnego i
Kryminologii

ul. J. Bażyńskiego 6, 80-952 Gdańsk; tel.: (058) 523 28 79, fax: 523 29 41
www.prawo.univ.gda.pl; www.warylewski.com.pl
e-mail: sekretariat06@prawo.univ.gda.pl; jwarylewski@prawo.ug.edu.pl

Prof. zw. dr hab. Jarosław Warylewski
Kierownik Katedry Prawa Karnego Materialnego i Kryminologii
Redaktor Naczelny „Gdańskich Studiów Prawniczych”

Gdańsk, 14.08.2019 r.

OCENA

dorobku naukowego Pana dra Mariusza Nawrockiego

RECENZJA

jego rozprawy habilitacyjnej pt.: „Błąd jako znamię typu czynu zabronionego w polskim prawie karnym”

Zgodnie z pismem Szanownego Pana Profesora dr. hab. Zbigniewa Kuniewicza, prof. US - Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 26 kwietnia 2019 r., wskazującym na decyzję Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych z dnia 2 kwietnia 2019 r., która powołała mnie na recenzenta w przewodzie habilitacyjnym wszczętym w dniu 7 lutego 2019 r., uprzejmie przekazuję sporządzoną przeze mnie recenzję rozprawy habilitacyjnej i ocenę dorobku naukowego Pana doktora Mariusza Nawrockiego, mającego otwarty przewód habilitacyjny w dziedzinie nauk prawnych, w dyscyplinie prawo; specjalność: prawo karne.

1. Informacje podstawowe o habilitancie

Pan dr Mariusz Nawrocki jest nauczycielem akademickim (prawnikiem); zatrudnionym w Katedrze Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora nauk prawnych, habilitant opublikował 6 artykułów (m.in.: „Przestępstwo oszustwa klasycznego a bezprawie cywilne”, *Palestra* 2011, nr 11 – 12, s. 83 – 90; „Uchylenie tymczasowego aresztowania mocą orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie (art. 264 § 1 k.p.k.)”, *Przeгляд Sądowy* 2012, nr 7 – 8, s. 121 – 131; „Przestępstwa kierunkowe a zamiar niby – ewentualny”, *Prokuratura i Prawo* 2012, nr 5, s. 41 – 51) oraz 4 rozdziały w książkach (pracach zbiorowych): m.in.: „Seryjni mordercy wczoraj i dziś (Serial killers formerly and today)” (w:) Z. Dziemianko i W. Stach (red.), *Rzeczywistość społeczna w badaniach młodych naukowców*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Handlu i Usług, Poznań 2012, s. 307 – 323. (współautor M. Mokrzyńska) i „Miejsce błędu pośród znamion przestępstwa oszustwa (Place of error among the traits of crime of cheating)” (w:) Z. Dziemianko i W. Stach (red.), *Rzeczywistość społeczna w badaniach młodych naukowców*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Handlu i Usług, Poznań 2012, s. 325 – 338. Dorobek ten nie jest wprawdzie przedmiotem oceny w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego, jednak świadczy jak najlepiej o habilitancie, o jego pracowitości i dużej aktywności naukowej.

Stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie (w dyscyplinie) prawa uzyskał, na podstawie rozprawy pt.: „Czas popełnienia czynu zabronionego w polskim prawie karnym (Podstawowe zagadnienia materialno-prawne)¹” w 2013 r. na Uniwersytecie Szczecińskim, uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji z dnia 10 maja 2013 r. Promotorem był prof.

¹ Czas popełnienia czynu zabronionego w polskim prawie karnym. Podstawowe zagadnienia materialno – prawne, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2014, ss. 306.

dr hab. Łukasz Pohl, zaś recenzentami byli: Prof. dr hab. Jacek Giezek oraz prof. dr hab. Ryszard A. Stefański.

Habilitant był zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Prawa Karnego od 1 listopada 2010 r. do 26 września 2013 r. Obecnie jest zatrudniony na stanowisku adiunkta (od 27 września 2013 r.). Pełni również funkcję opiekuna Studenckiej Poradni Prawnej.

Prowadził ćwiczenia m.in. z prawa karnego i kryminalistyki, oraz wykłady z zakresu prawa karnego materialnego. Prowadzi też wykłady na studiach doktoranckich. Był recenzentem 103 prac magisterskich. Brał udział w szkoleniach dla Inspektorów ZUS oraz dla aplikantów radcowskich przy OIRP w Szczecinie. Był członkiem Komisji Egzaminacyjnej na aplikację radcowską. Pełni funkcję recenzenta w czasopiśmie prawniczym. Na uwagę zasługuje fakt, iż Pan dr Mariusz Nawrocki w 2018 r. uzyskał nominację w plebiscycie Głosu Szczecińskiego „Nauczyciel na Medal 2018”.

Wśród stanowisk organizacyjnych pełnionych na Uniwersytecie Szczecińskim, habilitant był m. in.: członkiem Komisji Dyscyplinarnej dla Doktorantów oraz członkiem Komisji Dyscyplinarnej ds. Nauczycieli Akademickich, członkiem Wydziałowej Komisji Wyborczej (2016-2020).

Habilitant po uzyskaniu stopnia naukowego doktora brał udział co najmniej w 13 konferencjach naukowych (w latach 2013-2018). Na ośmiu (8) z nich wystąpił z referatem, co zasługuje na uznanie i podkreślenie. Większość tych konferencji miała charakter ogólnopolski i była organizowana przez podmioty zewnętrzne w stosunku do Uniwersytetu Szczecińskiego. Był też współorganizatorem dwóch konferencji naukowych.

Będąc już wielokrotnie recenzentem w przewodach habilitacyjnych już teraz chciałbym zwrócić uwagę na bardzo staranne przygotowanie dokumentacji przez habilitanta, która jest przecież jedyną, pozwalającą recenzentowi na konieczną, pełną i rzetelną ocenę dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej. Zwracam na to uwagę, gdyż nie jest to

powszechna praktyka, mimo iż taką być powinna. Recenzent miał dostęp do pełnych tekstów wszystkich publikacji habilitanta, miał też możliwość zapoznania się z dokumentacją potwierdzającą osiągnięcia dydaktyczne i popularyzatorskie oraz z oświadczeniami współautorów.

Bardzo pozytywnie oceniam działania popularyzatorskie habilitanta, pracę z młodzieżą szkolną (wykłady dla licealistów) i studentami (m.in. organizacja konkursów z prawa karnego materialnego dla studentów II roku).

2. Ocena i charakterystyka dorobku naukowego

Dotychczasowy dorobek naukowy habilitanta, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora (zamykający się w liczbie ok. 40 publikacji), w zdecydowanej większości koncentruje się na zagadnieniach dotyczących prawa karnego materialnego. Są to artykuły, glosy, rozdziały w monografiach, jedna monografia (Miejsce popełnienia czynu zabronionego, C.H. Beck, Warszawa 2016, ss. 222. ISBN 978-83-255-8538-9), teksty w komentarzach (Flaga-Gieruszyńska K. (red.), Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym. Komentarz praktyczny z orzecznictwem. Wzory pism procesowych i orzeczeń, C.H.Beck, Warszawa 2017, ISBN 978-83-255-9034-5, ss. 1031 (autorzy książki: Flaga-Gieruszyńska Kinga, Gołaczyński Jacek, Klich Aleksandra, Nawrocki Mariusz, Ziemianin Karolina.) i redakcja monografii. Odnotować należy również publikacje w jęz. obcych (Kowalewska-Łukuć M., Nawrocki M., From the Psychologism of Leon Petrażycki to the Model of Subjective Criminal Liability in the Polish Law , (w:) Michał Peno, Konrad Burdziak (red.), The Concept of Modern Law Polish and Central European Tradition, Wydawnictwo Peter Lang, Berlin 2019, ISBN 978-3-631-78325-2 (Print), s. 97-10). Biorąc pod uwagę, iż publikacje te powstały i ukazały się w druku w przeciągu 6 lat, wskazuje to na bardzo dużą aktywność naukową habilitanta.

Głównym, a w każdym razie przeważającym, nurtem zainteresowań naukowych habilitanta jawią się zagadnienia związane z zasadami odpowiedzialności karnej. Wymienić tu należy monografię „Czas popełnienia czynu zabronionego w polskim prawie karnym. Podstawowe zagadnienia materialno – prawne”, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Szczecin 2014, ss. 306 (poprawiona, przygotowana do druku i wydana rozprawa doktorska) oraz „Miejsce popełnienia czynu zabronionego”, C.H. Beck, Warszawa 2016, ss. 222. ISBN 978-83-255-8538-9. Z artykułów o charakterze przyczynkarskim oraz rozdziałów w książkach, należy tu wymienić m.in.: „O sposobie ustalania dolnej granicy wieku odpowiedzialności karnej”, Państwo i Prawo 2019, z. 9, s. 85-95; „Wpływ zwyczaju (obyczaju, tradycji) na odpowiedzialność karną w kontekście zasady nullum crimen sine lege” (w:) A. Bałaban, J. Ciapała. P. Mijał (red.), Źródła prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. W 15 lat po wejściu w życie Konstytucji z 2 kwietnia 1997 roku, Wydział Prawa i Administracji US, Szczecin 2013, s. 231 – 244 (współautor M. Janowski, T. Pieniężny); .

Zdecydowanie przeważający nurt zainteresowań habilitanta to zagadnienia z zakresu nauki o przestępstwie i nauki o środkach reakcji karnej, w dużo mniejszym zakresie polem zainteresowań jawi się obszar zagadnień karnoprocesowych, wykonawczych i dyscyplinarnych (Kilka uwag o odpowiedzialności dyscyplinarnej komorników sądowych po nowelizacji ustawy o komornikach sądowych egzekucji (w:) A. Góra-Błaszczkowska, K. Flaga-Gieruszyńska, I. Gil (red.), Nowy model zawodu komornika sądowego i finansowania egzekucji sądowej, Wydawnictwo Currenda, Sopot 2018, ISBN 978-83-65966-16-2, s. 313-339.).

Publikacje dotyczą zarówno części ogólnej kodeksu karnego, jak i poszczególnych przestępstw (w szczególności problematyka czasu i miejsca popełnienia czynu zabronionego; strony podmiotowej czynu zabronionego i przestępstw kierunkowych (Strona podmiotowa przestępstwa kierunkowego, Ius Novum 2017, nr 3, vol. 11, s. 163-179.) oraz problematyka

niejednochwilowych czynów zabronionych. Z części szczególnej przede wszystkim przestępstwo oszustwa z art. 286 k.k. (Oszustwo – między wypadkiem mniejszej wagi a tzw. czynem przepołowionym, (w:) S. Pikulski, W. Cieślak, M. Romańczuk-Grącka (red.), Przyszłość polskiego prawa karnego. Alternatywne reakcje na przestępstwo, Pracownia wydawnicza ElSet, Olsztyn 2015, s. 254-261.). Publikacje habilitanta poświęcone są też zagadnieniom procesowym i prawa wykroczeń (O konstrukcji wykroczenia ciągłego, Państwo i Prawo 2015, nr 1, s. 31 – 42.).

Jak już wyżej wspomniałem, spektrum zainteresowań naukowych habilitanta jest stosunkowo szerokie i publikacje w żadnym razie nie są monotematyczne, co przy jednak dość sprecyzowanych zainteresowaniach i kierunkach badań należy ocenić jednoznacznie pozytywnie.

Pierwsze publikacje po obronie doktoratu wydają się być kontynuacją zainteresowań naukowych, których wyrazem była już rozprawa doktorska. Jest też obszar zagadnień w sposób oczywisty powiązany z tematem rozprawy habilitacyjnej (m.in. Błąd – ujęcie interdyscyplinarne, Acta Iuris Stetinensis 2018, nr 1 (21), DOI:10.18276/ais.2018.21-10, s. 195-212; O możliwych prawnokarnych konsekwencjach błędu po stronie wyrażającego zgodę na naruszenie dobra, Prawo w Działaniu 2019, nr 39, ISSN 2084-1906, e-ISSN 2657-4691, DOI: 10.32041/pwd.3904, s. 125-138;).

Osobiście uważam, że nie zawsze prezentowane powszechnie stanowisko odmawiające wartości naukowej komentarzom, jest prawidłowe. Współautorstwo komentarza (Flaga-Gieruszyńska K. (red.), Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym. Komentarz praktyczny z orzecznictwem. Wzory pism procesowych i orzeczeń, C.H.Beck, Warszawa 2017, ISBN 978-83-255-9034-5, ss. 1031 (autorzy książki: Flaga-Gieruszyńska Kinga, Gołaczyński Jacek, Klich Aleksandra, Nawrocki Mariusz, Ziemianin Karolina) - świadczy jak

najlepiej o habilitancie, a tekstowi umieszczonemu w komentarzu sama nazwa opracowania wartości naukowej nie odbiera.

Również Bibliografia Prawna Polskiej Akademii Nauk odnotowuje w swojej bazie 40 publikacji autorstwa, współautorstwa i pod redakcją habilitanta (w tym artykuły, rozdziały w książkach, glosy i komentarze). Oczywiście „Nie określa się wymaganej liczby prac, aczkolwiek rozmiary dorobku, obok jego poziomu merytorycznego, powinny wskazywać, iż niezależnie od rozprawy habilitacyjnej jest to „znaczny dorobek” świadczący, że kandydat uzyskał już w swym środowisku autorytet specjalisty w zakresie reprezentowanej dyscypliny naukowej lub artystycznej” (zob. Kryteria sformułowane przez Centralną Komisję). Jestem przekonany o rozpoznawalności i ugruntowanej już pozycji naukowej Pana dra Mariusza Nawrockiego wśród społeczności naukowej polskiego prawa karnego.

Publikacje naukowe dra Mariusza Nawrockiego, w swej tematyce odpowiadają bez żadnych wątpliwości dyscyplinie i specjalności w ramach których prowadzone jest postępowanie habilitacyjne.

Dokonując oceny dorobku naukowego, kierować należy się również „Kryteriami oceny kwalifikacji kadry naukowej” sformułowanymi przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów, nakazującymi zwracać uwagę nie tyle na aspekt ilościowy (pod tym względem dorobek kandydata może być uznany za znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej w rozumieniu ustawy), co na jakościowy (zwłaszcza wydawnictwa i czasopisma o zasięgu międzynarodowym i ogólnopolskim), świadczące o rzeczywistej pozycji naukowej w kraju i za granicą.

Stwierdzam, że stosując również to drugie kryterium (wiele publikacji habilitanta ukazało się bowiem w czasopismach i wydawnictwach o zasięgu ogólnopolskim i z punktu widzenia nauk prawnych o znaczeniu fundamentalnym i bardzo szerokim zakresie oddziaływania (m.in. „Przegląd Sądowy”, „Państwo i Prawo”, „Palestra”, „Prokuratura i

Prawo”, „Orzecznictwo Sądów Polskich”), wiodące, międzynarodowe wydawnictwa C.H. Beck oraz Wolters Kluwer; dorobek naukowy Pana dra Mariusza Nawrockiego spełnia wymagania z art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789) w zw. z art. 179 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. (Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2018 r. poz. 1669).

Wobec powyższego, pomijając jak zwykle możliwe i faktycznie odnotowane przez recenzenta, w tym obok polemicznych także krytyczne, uwagi szczegółowe na temat każdej z publikacji, uważam, że dorobek naukowy Pana dra Mariusza Nawrockiego może i powinien być uznany za znaczny, w rozumieniu powoływanej wyżej ustawy, w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa.

3. Recenzja rozprawy habilitacyjnej

Przedstawiona do recenzji rozprawa habilitacyjna autorstwa Pana dr Mariusza Nawrockiego pt. „Błąd jako znamię typu czynu zabronionego w polskim prawie karnym”, Szczecin 2019, została napisana i opublikowana w sytuacji, w której brak jest monograficznych opracowań dotyczących przedmiotu rozprawy. Dotychczasowe opracowania monograficzne oraz pryncypialne były zwykle poświęcane problematyce błędu jako okoliczności wyłączającej lub redukującej odpowiedzialności karną sprawcy czynu zabronionego poprzez wpływ na zawinienie (błąd co do okoliczności stanowiącej znamię typu czynu zabronionego, błąd co do okoliczności wyłączającej bezprawność lub zawinienie oraz nieświadomość bezprawności – art. 28-30 k.k.).

Wybór samego tematu nie może więc budzić wątpliwości co do słuszności (trafności) jego wyboru, zapowiada on treści niezmiernie ważne z praktycznego, a zwłaszcza naukowego

punktu widzenia, i daje też możliwości wypełnienia ustawowych wymagań co do publikacji o charakterze promocyjnym, co autor niezbyt udowodnił.

Monografia wydana w 2019 r. w Szczecinie, przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego liczy 228 stron, zawiera (poza spisem treści i wykazem skrótów): Wprowadzenie, siedem rozdziałów: I. „Błąd w ujęciu językowym, filozoficznym i psychologicznym”; a w nim 5 podrozdziałów: 1.1. Uwagi wprowadzające; 1.2. Błąd w ujęciu językowym; 1.3. Błąd w ujęciu filozoficznym; 1.4. Błąd w ujęciu psychologicznym; 1.5. Podsumowanie; II. Błąd, podstęp i pozorność w prawie cywilnym; a w nim 4 podrozdziały: 2.1. Błąd w prawie cywilnym, 2.2. Błąd wywołany podstępnie, 2.3. Pozorność w prawie cywilnym, 2.4. Podsumowanie; III. „Istota błędu w prawie karnym”; a w nim 9 podrozdziałów: 3.1. Uwagi wprowadzające, 3.2. Definicja błędu w prawie karnym, 3.3. Problematyka dwupostaciowości błędu, 3.4. Nieświadomość, 3.5. Mylne wyobrażenie, 3.6. Ogólny przedmiot błędu, 3.7. Tak zwany błąd lekarski, 3.8. Błąd w prawie karnym – wada oświadczenia woli czy wada oświadczenia wiedzy?, 3.9. Podsumowanie; IV. „Ogólne ujęcie błędu jako znamienia typu czynu zabronionego” a w nim 5 podrozdziałów; 4.1. Uwagi wprowadzające, 4.2. Ustalanie świadomości podmiotu błędzącego, 4.3. Ustalanie stanu świadomości podmiotu błędzącego, 4.4. Przedmiot błędu jako znamię typu czynu zabronionego, 4.5. Podsumowanie; V. „Błąd jako znamię wyrażone wprost oraz jako znamię wyrażone pośrednio w tekście ustawy” a w nim 5 podrozdziałów; 5.1. Uwagi wprowadzające, 5.2. Wyrażanie znamion w przepisach prawa karnego, 5.3. Błąd jako znamię wyrażone wprost w tekście ustawy, 5.4. Błąd jako znamię wyrażone pośrednio w tekście ustawy, 5.5. Podsumowanie; VI. „Podstęp w prawie karnym” a w nim 3 podrozdziały; 6.1. Definicja podstępu, 6.2. Podstęp jako znamię typu czynu zabronionego, 6.3. Podsumowanie; VII. Błąd i podstęp w procesie karnym; a w nim 3 podrozdziały: 7.1. Błąd w procesie karnym, 7.2.

Podstęp w procesie karnym, 7.3. Podsumowanie, Zakończenie i Bibliografię (literaturę przedmiotu).

Jak widać, kwestia błędu jako znamienia typu czynu zabronionego jest omówiona jedynie w trzech (3) rozdziałach, uznając że istotą podstępu jest błąd. Przeważają zagadnienia ogólnoteoretyczne, filozoficzne, cywilistyczne i procesowe. Tym samym to co miało być głównym (zasadniczym i pierwszoplanowym) przedmiotem rozprawy zostało potraktowane niemal marginalnie. Struktura pracy i podział na rozdziały budzi tym samym poważne wątpliwości.

Bibliografia, rozpoczynająca się na s. 219, do s. 228, jest niemal satysfakcjonująca, zarówno jeżeli chodzi o liczbę wymienionych pozycji, jak i jeżeli chodzi o jej kompletność, w zakresie dawnego i współczesnego piśmiennictwa w jęz. polskim. Pewien zawód spowodowany jest niezrozumiałym dla mnie pominięciem niektórych podstawowych dla polskiego prawa karnego opracowań, w tym podręcznikowych, w szczególności Prof. A. Marka pt.: „Prawo karne”. Niestety zupełnie brak literatury obcojęzycznej. Znajduje to również swoje negatywne odzwierciedlenie w treści rozprawy, która właściwie rezygnuje z komparatystryki i metody prawnoporównawczej z uwzględnieniem państw obcych. Pojęcie podstępu i błędu występuje powszechnie w znamionach typów czynów zabronionych państw obcych, a więc jest niewątpliwie materiał do porównywania. I nie chodzi tu o prostą sprawozdawczość w zakresie prawa obcego czy też ornamentalne przywoływanie obcych przepisów, a o nie wykorzystaną możliwość wzbogacenia analizy i wniosków o refleksję naukową nad innymi systemami prawa karnego. Zwykle jest to pomocne dla analizy i wykładni przepisów prawa krajowego.

W niezbędnym zakresie kandydat wykorzystał w recenzowanej monografii orzecznictwo Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych.

Praca opatrzona jest kilkuset przypisami, zarówno o charakterze formalnym, jak i merytorycznym, których autor nie nadużywa do prowadzenia zbyt obszernych wywodów, jako prawidłowy należy ocenić stan, gdzie miejscem prowadzenia refleksji naukowej jest tekst zasadniczy rozprawy właśnie, a nie odsyłacze. W zdecydowanej większości przypisy mają charakter formalny.

We „Wprowadzeniu” autor prezentuje obok uwag terminologicznych, problemy, którymi ma zamiar się zająć oraz zakładane hipotezy badawcze. Według habilitanta: „W książce przeanalizowano konstrukcję błędu jako ustawowego znamienia typu czynu zabronionego w polskim prawie karnym. Analiza ta została przeprowadzona z perspektywy pozostającej na uboczu dotychczasowych rozważań o błędzie. Należy mieć bowiem na uwadze, że przez dziesięciolecia błąd interesował przedstawicieli doktryny polskiego prawa karnego głównie z uwagi na próbę określenia jego istoty oraz ustalenia wypełnianych przez błąd funkcji, zwłaszcza na polu wyłączenia odpowiedzialności karnej z uwagi na niemożność przypisania winy, a w ostatnim czasie również z uwagi na ograniczenia strony podmiotowej czynu zabronionego. Ponieważ celem pracy jest analiza błędu jako ustawowego znamienia typu czynu zabronionego, to z przyczyn oczywistych występują w niej liczne odwołania do regulacji części szczególnej kodeksu karnego. Ukazuje to zarazem istotną różnicę między przedmiotem badań, których efektem jest niniejsze opracowanie, a dotychczasowym podejściem do analizy konstrukcji błędu w prawie karnym, gdzie na pierwszym planie były rozważania związane z przepisami części ogólnej kodeksu karnego.” (s. 9-10).

Autor omawia też stosowane metody badawcze, akcentując znaczenie metody formalno-dogmatycznej.

W „Zakończeniu” (s. 213 i n.), stanowiącym w istocie pewne zwięźlenie wszystkich dotychczasowych (wcześniejszych) rozważań, habilitant przedstawił wnioski końcowe nie rezygnując ze sformułowania postulatu ogólnoprawnego: by „Zamiast tworzyć terminy

prawnicze na bazie pojęć zastanych w danym języku powszechnym o znaczeniach istotnie odbiegających od znaczeń podawanych w tym języku, należałoby włożyć więcej wysiłku intelektualnego w poszukiwanie i posługiwanie się terminologią „nieuwikłaną”, tj. terminologią gdzie definiens nie jest obarczony ściśle określonym znaczeniem” (s. 217). Z tezą tak sformułowaną polemizuję, zwracając uwagę na konieczność tworzenia definicji projektujących i posługiwania się terminami, których znaczenie w sposób istotny odbiega od ich rozumienia na gruncie języka etnicznego. Przykładowo, podstawowe dla nauki prawa karnego terminy, takie jak przestępstwo, zbrodnia, czyn i kara, mają zdecydowanie odmienne znaczenie i inny zakres desygnatów na gruncie prawa karnego, niż te które są im przypisywane w jęz. tzw. potocznym.

Niestety, miejscami rozważania wydają się mało pogłębione, a prezentowane wnioski nie satysfakcjonują. Przykładem niech będzie znamię „podstęp” w przypadku zgwałcenia z art. 197 k.k. Zupełny brak przykładów i ich analizy, a używanie przez autora terminu „czyn nierządny” w 2019 r. (s. 189) wprawia w prawdziwe zakłopotanie czytelnika (w tekście brak zaznaczenia, iż jest to cytat). Od 1 września 1998 r. termin ten w kodeksie karnym nie występuje i został zastąpiony nazwą „obcowanie płciowe” oraz „inne czynności seksualne”. Rozdział 6 monografii, dotyczący podstępu właśnie, należy do najsłabszych w recenzowanym opracowaniu, domagający się wręcz licznych uzupełnień i rozwinięcia. Zwłaszcza, że monografia nie jest obszerna jak na rozprawę habilitacyjną, jest wręcz minimalistyczna, co nie zawsze wychodzi jej na dobre biorąc pod uwagę takie cele jak kompletność i wyczerpujące omówienie tematu.

Zdecydowanie brakuje rozważań na temat błędu, który jest, nie wyrażonym wprost, znamieniem usiłowania nieudolnego. Tak, prof. O. Gómiok: „Do istoty usiłowania nieudolnego należy błąd, gdyż sprawca nie uświadamia sobie, że dokonanie jest niemożliwe” (O. Gómiok (red.): Kodeks karny. Komentarz, wyd. 2, Warszawa 2006). Ustawodawca użył

w art. 13 § 2 k.k. sformułowania „nie uświadamia sobie”. Wprawdzie nieświadomość bywa kwestionowana jako rodzaj (postać) błędu w prawie karnym, ale nie jest to powszechne. Poza tym „nie uświadamianie sobie” może przyjąć postać urojenia: błąd w postaci urojenia istnienia przedmiotu nadającego się do popełnienia na nim czynu zabronionego lub efektywności użytego środka do popełnienia czynu zabronionego. Usiłowanie nieudolne jest formą popełnienia przestępstwa i błąd ten może wystąpić przy znacznej liczbie typów czynów zabronionych. Jak słusznie zauważył sam habilitant znamiona typu czynu zabronionego, określone np. w części szczególnej kodeksu karnego należy bowiem uzupełniać o te znamiona, które wynikają z zasad odpowiedzialności karnej, z części ogólnej k.k. Chciałbym się dowiedzieć, czy według habilitanta sprawca usiłowania nieudolnego działa pod wpływem błędu czy też nie?

Byłby to bowiem ciekawy przypadek błędu jako pozytywnego znamienia typu czynu zabronionego, który jednocześnie występuje po stronie sprawcy czynu zabronionego, a nie po stronie podmiotu, na który sprawca oddziałuje.

Praca jest napisana dobrym językiem, jej konstrukcja nie budzi zasadniczych wątpliwości, a autor bez trudu posługuje się właściwymi dla nauk prawnych metodami badawczymi, zwłaszcza tzw. metodą formalno-dogmatyczną. Karnoprawna problematyka błędu jako znamienia typu czynu zabronionego została na pewno przez autora przemyślana (niekiedy w sposób zbyt pobieżny) i zaprezentowana w sposób umiejętny, ciekawy i przystępny, oczywiście na tyle, na ile było to możliwe biorąc pod uwagę stopień skomplikowania przedmiotu badawczego, a co najważniejsze w sposób dostatecznie satysfakcjonujący biorąc pod uwagę formułowane tezy i wnioski.

Nawet nie podzielając w pełni i do końca wszystkich formułowanych przez autora tez, formułując też pod adresem pracy pewne uwagi krytyczne, stwierdzić mogę, że recenzowana rozprawa habilitacyjna stanowi bez wątpienia znaczny wkład jej autora w rozwój nauki

polskiego prawa karnego (w szczególności materialnego), posiada też wymagany walor oryginalności i nowości.

4. Konkluzja

Dokonując oceny osiągnięć habilitanta, kierowałem się również, co jest wymagane i oczywiste, kryteriami określonymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. z 2011 r., nr 196, poz. 1165). W szczególności pozytywnie należy ocenić spełnienie kryteriów dotyczących autorstwa i współautorstwa publikacji naukowych, wygłoszenie referatów na krajowych konferencjach naukowych, osiągnięcia dydaktyczne i popularyzatorskie, opiekę naukową nad studentami oraz wykonanie raportu (ekspertyzy-opinii) na zlecenie Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości (badania aktowe w zakresie stosowania tymczasowego aresztowania).

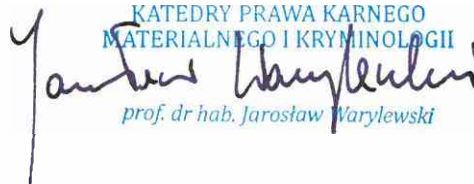
Pan dr Mariusz Nawrocki jest osobą, która w czasie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych w zakresie prawa uzyskała znaczny (w wymaganym rozumieniu ustawy), publikowany dorobek naukowy, spełniając tym samym wymagania z art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r.

Recenzowana rozprawa habilitacyjna spełnia bez najmniejszej wątpliwości wymagania stawiane takim rozprawom przez ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z dnia 27 września 2017 r., poz. 1789) stanowiąc znaczny wkład dra Mariusza Nawrockiego w rozwój nauk prawnych w zakresie prawa karnego.

Rozprawa ta została zgodnie z wymaganiami ustawowymi opublikowana w całości przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego w Szczecinie, w 2019 r., a powstała już po uzyskaniu przez habilitanta stopnia doktora nauk prawnych w zakresie prawa. Oczywiście przedstawiona rozprawa stanowi też próbę oryginalnego rozwiązania problemu naukowego dotyczącego „błędu jako znamienia typu czynu zabronionego” oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Pana dra Mariusza Nawrockiego w zakresie prawa, w szczególności prawa karnego, a także potwierdza umiejętność prowadzenia przez habilitanta samodzielnej pracy naukowej.

Tym samym może być ona (rozprawa) przedmiotem dalszych czynności w przewodzie habilitacyjnym, a według mojej opinii, Panu dr Mariuszowi Nawrockiemu powinien być nadany stopień naukowy dra habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa².

Prof. zw. dr hab. Jarosław Warylewski

KIEROWNIK
KATEDRY PRAWA KARNEGO
MATERIALNEGO I KRYMINOLOGII

prof. dr hab. Jarosław Warylewski

² Lub innych odpowiednich nauk, dyscyplin czy specjalności wskazywanych i wymaganych nowymi przepisami prawa o szkolnictwie wyższym.